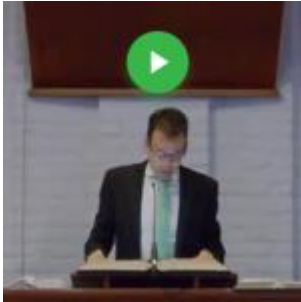

3. Onze wereld: 'woestheid en warboel' en toch Gods schepping?

Genesis 1:1-3 & Psalm 90

Genesis 1:1-3 HSV

1¹ In het begin schiep God de hemel en de aarde. 2² De aarde nu was woest en leeg, en duisternis lag over de watervloed; en de Geest van God zweefde boven het water. 3³ En God zei: Laat er licht zijn! En er was licht.

Eigenlijk is op het ijs staan best eng. Afgelopen winter vroor het, en misschien bent u, ben jij op het ijs geweest. Ik in ieder geval wel, en toen ik er op stond, ben ik even door mijn knieën gegaan, en keek ik door het ijs heen naar het water er onder. Dreigend, donker, onheilspellend, ijskoud. Oh wee als je door het ijs zakt! Maar gelukkig: het ijs was een paar centimeter dik, en dus stond ik veilig.

Dat is precies Genesis 1 vers 1 en 2! Vers 1 – het openingsvers van de Bijbel – is het veilige ijs. Want: in het begin schiep God hemel en aarde. Deze wereld, mijn leven: halleluja, God staat aan het begin! Hij heeft het eerste woord. Wat een veiligheid; ik kan rechtop staan. Maar: vers 2: de aarde nu was woestheid en warboel. En er ligt duisternis over de watervloed. Dat wordt gezegd, voordat God dan daadwerkelijk gaat scheppen, in vers 3. 'En God zei: er zij licht!'. Tussen vers 1 en 3 tekent Genesis eerlijk ook de dreiging van vers 2, die gevoeld wordt. Als die donkere, dreigende, diepe, koude watermassa onder het ijs. Vlak onder onze voeten!

Dat is de opening van de Bijbel: Bij God zijn wij veilig (vers 1), al is ons bestaan een bedreigd bestaan (vers 2). Maar toch bij God alleen veilig. Het ijs is dik genoeg. Twijfel niet; wees niet bang in dit leven; al gaat de storm te keer.

Ja, dat is opvallend in de Bijbel. Vers 1 spreekt oppermachtig over Gods scheppen van onze wereld. Een machtige klarenstoot: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde.' En God scheidt door te spreken, dag na dag: 'En God zei: Laat er licht zijn! En er was licht.' Vers 3. Maar wacht even: daar tussen staat nog vers 2. '2² De aarde nu was woestheid en warboel (*in het Hebreeuws twee rijmwoorden*), en duisternis lag over de watervloed'. Zo was de situatie voor de schepping van onze wereld. bedreigende termen: woestheid, warboel, duisternis. Maar waarom staat dat in het scheppingsverhaal? Dat is niet als interessant weetje van hoe het ooit was – en nu is het voor altijd anders. Nee, het is Gods erkennen van een oer-ervaring dat wij ons bestaan ervaren als een bedreigd bestaan. Zoals ook in de scheppingsverhalen van omliggende volken er altijd de oer-chaos op de loer ligt, waarin de schepping weer terug dreigt te verzinken.

Hoe oppermachtig God aan het begin staat, en zal blijven tot het eind – het betrouwbare ijs om op te staan – toch doet Gods Woord er direct recht aan dat we ons leven als een bedreigd leven ervaren – help, dat donkere water onder ons! woestheid, warboel, duisternis, overal om ons heen!

Waar is Gods veilige schepping, als we naar onze wereld kijken! Er is warboel, want één virus, zo minuscuul klein, legt heel de wereld plat. En dat is een virus buiten ons. Maar de warboel zelfs in ons lichaam: één celdeling in ons lichaam moet maar op hol slaan, en er komt een hele snelle celdeling, en die groeien uit tot een gezwel... en je hebt kanker. En duisternis lag op de watervloed – ja: duisternis: hoe kwetsbaar is onze psyche, en je kunt

weggliden in een depressie, die zich het best laat verwoorden met het woord: duisternis. (En er is nergens licht, zoals Psalm 88 eindigt).

En onze wereld: hoe bedreigd door een opkomende ecologische ramp. Biodiversiteit verdwijnt; door opwarming van de aarde zullen overstromingen en misoogsten toenemen; en er is overbevolking... op wat voor planeet laten we onze kinderen, onze kleinkinderen straks achter?

Ja; zo is de wereld nu eenmaal. Vers 2. Dat is alles; er is geen vers 1, zegt de huidige wetenschap. Er is geen persoonlijke schepper van jouw leven, je staat niet op veilig ijs. Er is eerder de grilligheid van het toeval, zoals de evolutietheorie als levensbeschouwing leert. Er is niet aan het begin een persoonlijke schepper die uit vrije wil en liefde ons gemaakt heeft, maar: een onpersoonlijke oerknal waardoor wij nu bij toeval er zijn – en alles straks weer terugkeert naar de staat van chaos en duisternis. Want als over zoveel miljard jaar de zon is opgebrand, gaat het licht letterlijk uit, wordt het hier weer koud, en gaat alles weer dood, terug naar af. Niet het veilige ijs is de basis, maar vers 2: woestheid en warboel. En: leer er mee te leven. Zo leeft de wereld, met alleen vers 2.

De dichter J.C. Bloem schreef in 1931 een gedicht die dit levensgevoel – dat van alle tijden is – zo prachtig verwoordt. De laatste verzen gaan zo:

‘Niet te verzoenen is het leven.
Ten einde is dit wellicht nog 't meest:
Te kunnen zeggen: het is even
Tussen twee stilten luid geweest.’

Dat is vers 2! Wat een worsteling van de mens: ‘Niet te verzoenen is het leven’ – dat betekent: er is geen zin aan te geven, wat je ook probeert! Want wat je maximaal kunt zeggen is hoogstens dit: ‘het is even tussen twee stilten luid geweest’. Daar bedoelt Bloem ons leven mee. Voor onze geboorte is er niets; na de dood is er niets. Daartussen hebben we even geleefd; is het even luid geweest. Meer valt er niet te zeggen. En de levenskunst is: daar mee om te gaan, en er toch nog wat van te maken. Van woestheid en warboel. Leer er mee te leven. Welk een opgave!

We staan op het ijs. Onder het ijs de dreiging. ‘woestheid en warboel’ zegt Genesis 1; duisternis. Staan we eigenlijk wel veilig? Is dat ook niet een worsteling in het geloof? Zoals in de Psalmen de vijanden aan de dichter vragen, hem tarten: ‘Waar is God op wie gij bouwde? // en aan Wie g’uw zaak vertrouwde?’ (psalm 42 vers 6 berijmd). De Psalmisten die zoveel duisternis ervaren! Psalm 88 – tot de laatste regel: ‘en er is nergens licht’.

Ja, in alle eerlijkheid: wat is de bodem van je bestaan, en: zak je daar niet door heen?

En toen sprak God.

Onze beleving van het leven is vers 2. Maar daar begint Gods Woord niet mee!
Hoe bevrijdend: het eerste woord ligt bij God. Aan vers 2 gaat gezaghebbend vers 1 vooraf: ‘In het begin schiep God de hemel en de aarde.’

Dat is zo een duizelingwekkende uitspraak! Die komt van de andere kant! Die hebben wij mensen nooit kunnen bedenken. In woestheid en warboel vraagt de mens zich af: is er misschien meer tussen hemel en aarde? Is er misschien meer dan we met onze ogen kunnen zien? En is dat dan God? En is daar ooit zekere kennis over te krijgen? En kunnen we die ooit ervaren? En we zoeken en we vragen en we twijfelen en we wantrouwen...

En het antwoord op die vraag is overrompend. Want Gods spreken strekt zoveel verder dan de gestelde vragen. Want glorieus staat God daar aan het begin; dat allereerste woord. ‘In het begin schiep God, de God van Israël, oppermachtig hemel en aarde!’. Niks geen warboel, niks geen duisternis! In het begin was God er, en Hij alleen; soeverein!

Wij kunnen ons niet voorstellen wat het begin is geweest. Wat is een begin? Want wat was er dan voor het begin? Was er dan geen heelal, en waar was dan de hemel en God?

Wel: God staat soeverein buiten tijd en ruimte. Hij is Zelf niet geschapen, onderworpen aan de wetten van de natuur. God is niet oud – Hij heeft geen wit haar en een baard, want Hij heeft geen leeftijd en is eeuwig jong. Want: God staat aan het begin. ‘In het begin schiep God de hemel en de aarde.’

Wij kunnen niet verder terugvragen, en het hoeft ook niet. God zegt: Ik sta aan het begin. Niet wij, niet de afgoden, niet de woestheid en warboel of duisternis. God zelf. Niet als interessant weetje, maar als geloofsbelijdenis, zodat we Hem zouden vertrouwen. Wie in deze God gelooft, wie staat op deze belijdenis, die staat op stevig ijs.

Genesis 1 staat niet in de Bijbel als interessant weetje over hoe het nou precies was in het begin. Als iets van vroeger, de 1^e bladzijdes uit het foto-plakboek – maar nou en, ik leef vandaag. Nee, Genesis 1 gaat over vandaag! Want waar sta je! Vers 1 wil midden in een bedreigde wereld vertrouwen wekken door te belijden: de Heere is God, Hij staat aan het begin. ‘Vertrouw op Hem, en d’ uitkomst zal niet falen’ (Psalm 37:3 berijmd).

Want: God schiep deze wereld – hemel en aarde- , zo staat er. Dat betekent: uit vrije wil heeft God besloten: het is beter dat er iets is dan dat er niets is. En God nam initiatief, en schiep de wereld, waarvan Hij na zes dagen werken zou zeggen: ‘het is zeer goed’. Vers 31. ‘En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed.’ Niet met tegenzin, niet uit dwang, maar uit vrije liefde. Dat is Gods ‘scheppen’ – een werkwoord dat in de hele verdere Bijbel nooit voor menselijk maken wordt gebruikt, maar alleen aan God is voorbehouden.

Hij kan dat: iets uit niets maken, en dan constateren: het is zeer goed.

Uit het vervolg van de Bijbel, ontdekken we dat ‘scheppen’ een heel positief woord is. God schiep met ‘wijsheid’, zo zegt Spreuken. En dan wordt wijsheid zelfs met een hoofdletter geschreven. De Wijsheid was voor Gods aangezicht, toen God de aarde schiep. Een toespeling op Jezus, op de genade, die bij de schepping al betrokken was.

Rond Gods scheppen valt het woord ‘gerechtigheid’; Psalm 97:6 ‘De hemel verkondigt Zijn [Gods] gerechtigheid en alle volken zien Zijn heerlijkheid. Beschaamd moeten zijn allen die beelden dienen en zich op de afgoden beroemen.’

Dat wekt vertrouwen. De wereld heeft een begin. En God de Vader, God de Zoon, God de Heilige Geest staan daar. En zei zijden: ‘Laat ons mensen maken’. Wij zijn hier niet door toeval, in een leeg universum. Nee: aan het begin stond God, en Hij heeft ons geschapen. We staan op stevig ijs. Psalm 90, uit Weerklank:

Want:

Gij zijt geweest, o Heer, en Gij zult wezen
de zekerheid van allen die U vrezen.

Want:

Nog eer de bergen uit de baaierd stegen,
de aarde en de zee gestalte kregen,
nog eer uw scheppend woord aan alle leven
een wereld om te wonen heeft gegeven,
God, zijt Gij God, dezelfde die Gij zijt,
van eeuwigheid en tot in eeuwigheid.

Dat geeft vertrouwen om te leven – midden in een bedreigd bestaan. Dat is ook Psalm 90. Psalm 90 ervaart ook vers 2, dat bedreigde bestaan. Die oudejaarspsalm, dat ons leven zo snel voorbij gaat, en wat blijft er van ons over? Maar toch vanuit dat vertrouwen van God de schepper dan aan het einde:

Laat, Heer, uw volk uw daden zien en leven
en laat uw glans hun kinderen omgeven.
Zie op ons neer met vriendelijke ogen.
O God, bescherm ons in ons onvermogen.
Bevestig wat de hand heeft opgevat,
het werk van onze hand, bevestig dat.

Alleen staan de op het belijdenis van Genesis 1:1 kunnen wij zinvol leven.
Zelfs in een bepaalde zorgeloosheid.
Zegt Jezus niet: Wees niet bezorgd over de dag van morgen. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad. God zorgt voor u. Want als Hij zorgt voor het gras op het veld, de bloemen, de vogels, die Hij geschapen heeft, hoeveel te meer voor jullie, jullie kleingelovigen? Jullie die zo leven vanuit vers 2 – maar er is toch eerst vers 1?

Weet j, deze machtige woorden van vers 1, de magistrale opening van de hele Bijbel: die wekt niet alleen vertrouwen en onbezorgdheid, maar bovenal: lofprijzing. Zo komt de schepping het meeste in de Bijbel voor, vooral in de Psalmen. Als reden tot lofprijzing. En dat komt op uit Genesis 1. Is heel dit hoofdstuk niet een lofgedicht op Gods goedheid; op God die de mens in deze barre wereld toch een veilig huis geeft, en een gedekte tafel. Dat is Genesis 1. De steeds herhaalde zin: ‘En God zag dat het goed was’ – dat vraagt om een antwoord. Psalm 8; Psalm 33; Psalm 136; Psalm 148; Job 38.

Ik moet zeggen: ik heb hier juist jaren tegen aan gelopen: lofprijs vanuit de schepping. In mijn jeugd was ik meer buiten dan binnen; meer in de natuur dan op school. De Biesbosch in, naar de Waddeneilanden, en dagen buiten zijn in de natuur. Vogels kijken. En ik ervoer wel kracht in de natuur - maar nooit zag ik er God en zijn majesteit in, maar eerder vers 2: woestheid en warboel; het onpersoonlijke en harde van eten en gegeten worden van de dieren, het kort leven van de dieren en hun wrede bestaan. Vanwege de grillige natuur. Onpersoonlijk en hard. Vers 2. En nu: vers 2: dat alles wordt ook niet ontkend. Maar vers 1 gaat er aan vooraf als geloofsbelijdenis, wat betekent: God moest mijn ogen er voor openen, en door bekering mijn hart veranderen, waardoor er vertrouwen kwam op God, en de zekerheid: toch zal dat harde niet het laatste woord hebben. De schoonheid breekt er al in door, op duizend manieren. Toch is het schepping, en kijk naar de kleuren, de vormen, het onuitsprekelijke; toch breekt Gods majesteit er in door. Ik geloof het.
Romeinen 1:20: ‘Want de dingen van Hem die onzichtbaar zijn, worden sinds de schepping van de wereld uit Zijn werken gekend en doorzien, namelijk én Zijn eeuwige kracht én Zijn Goddelijkheid, zodat zij niet te verontschuldigen zijn. Want zij hebben, hoewel zij

God kennen, Hem niet als God verheerlijkt of gedankt, maar zij zijn verdwaasd in hun overwegingen en hun onverstandig hart is verduisterd.'

Genesis 1 is geen wetenschappelijk betoog, die jou door argumenten het ijs op wil lokken. Het is een geloofsbelijdenis, die vraagt om bekering; om zo op het ijs te komen te staan, en te vertrouwen.

En zorgeloos te leven. En God te danken. Ik zie nog steeds de hardheid in de natuur. Het onpersoonlijk-evolutionaire. Maar Gods Woord heeft gezag en kracht, en doet mij toch vertrouwen: God staat aan het begin. Ik moet Hem vertrouwen. En dan is daar lied 418

1 Aan U behoort, o Heer der heren,
de aarde met haar wel en wee,

(...)

3 De zorgeloze vogels melden
dat Gij uw schepping niet vergeet.
't Is alles een gelijkenis
van meer dan aards geheimenis.

4 Laat dan mijn hart U toebehoren
en laat mij door de wereld gaan
met open ogen, open oren
om al uw tekens te verstaan.
Dan is het aardse leven goed,
omdat de hemel mij begroet.

Wat is de grond van je bestaan. Hoe sta je in het leven? Leven is staan op het ijs. Hoe dan ook. Want je bent er en je leeft. God zegt: het ijs is dik genoeg. Ik ben er voor je. Ik heb je gewild. Ik heb je gemaakt. En in een veilige wereld gezet, want Ik ben er bij. Ik sta aan het begin, Ik zal ook aan het einde staan.

Heere, bekeer mijn hart. Om al Uw tekens te verstaan. Dan is het aardse leven goed. Omdat de hemel mij begroet.

Amen